

Jødisk gudstjeneste

af overrabbiner
Bent Melchior

Den jødiske tradition vil vide, at de tre daglige jødiske gudstjenester (morgen, eftermiddag og aften) kan føres tilbage til de tre stamfædre, Abraham, Isak og Jakob. Rent historisk forekommer det imidlertid sandsynligt, at den ældste form for jødisk gudstjeneste, hvor der har været tale om offentlig gudstjeneste, har været en offertjeneste. Helt sikkert er det, at den offentlige jødiske gudstjeneste fra og med det første tempels ødelæggelse for mere end 2500 år siden har udviklet sig i retning af en tjeneste med lovsang, skriftlæsning og bøn.

Den gudstjeneste, der kendes i dag kan variere fra land til land, ja, fra synagoge til synagoge. Melodierne er præget af omgivelserne, og synagogerummets størrelse kan være afgørende for, om man benytter sig af professionelle forsangere og kor. Der er også mange variationer med hensyn til brugen af det hebraiske sprog respektive det talte sprog i det land, i hvilket den pågældende menighed hører hjemme. Alle traditionelle menigheder har dog bevaret hebraisk som det væsentlige sprog, idet man så har en prædiken på landets sprog, så at der er lejlighed til på mere forståelig måde at forklare gudstjenestens aktuelle betydning. Denne side af gudstjenestens funktion som man kunne kalde for den pædagogiske side understreges af skriftforelæsnings centrale placering. På Sabbat og festdage læses løbende afsnit af de 5 Mosebøger og parallelle afsnit af Profeternes bøger, så at teksterne til stadighed skal være menigheden bekendte. Også Det gamle Testaments øvrige skrifter indgår i den gudstjenstlige cyklus.

Det har været helt naturligt, at Salmernes Bog indgår i liturgien på meget væsentlig måde. Gudstjeneste er jo mange steder i langt højere grad et spørgsmål om hyldelse og taksigelse til Gud end egentlig bøn, og derfor er salmerne overordentlig velegnede til læsning og til sang. Der er dog også på langt senere tidspunkt forfattet tekster, der i dag traditionelt indgår i denne del af gudstjenesten.

Den jødiske gudstjeneste må efter danske forhold beskrives som temmelig langstrakt. En væsentlig del består i den enkeltes private læsning af bønner, hvad der næsten ikke er til at gengive i forbindelse med en filmoptagelse. De scener, der her gengives fra en jødisk guds-

JØDISK GUDSTJENESTE

Danmark, 1972

11 min., farve

Manuskript og instruktion: Tue Ritzau.

tjeneste i Israel, har derfor i det væsentlige måttet koncentreres om lovsang og skriftforelæsning.

Der indledes med et uddrag af Salme 118: »Jeg takker dig Herre, fordi du har svaret mig,« frem til »Herre, hjælp mig dog« (hoshiana). Derefter går man over til tekster i forbindelse med åbningen af det hellige skab, hvorfra en Tora-rulle tages frem til brug for læsningen af et afsnit fra de 5 Mosebøger. Der anvendes bl. a. tekster fra 4. Mosebog det 10. kapitel vers 34 og 5. Mosebog kapitel 6 vers 4: »Hør Israel, at Herren er vor Gud, at Herren er een.«

En Tora-rulle er som nævnt en skriftrulle med teksten af de 5 Mosebøger. Den er fremstillet af pergament, der er rullet på to stave. Teksten er håndskrevet, og i kraft af dette bliver rullen meget værdifuld. Den bliver beskyttet af et klæde, og dette klæde bliver pyntet enten ved broderi eller ved sølvplader, ligesom det er vanligt at benytte de to stave til så at sige at krone Toraen og dermed give den fyrstelig status. På kronerne er der klokker, hvis klang adviserer den forestående Tora-læsning næsten som kirkeklokkerne kalder til samling om gudstjenesten. Endelig er det sædvane til Tora-rullen at knytte en slags pegespind, således at man under læsningen beskytter de skrevne bogstaver fra berøring af alle slags fingre og hænder.

Tora-læsningen foretages efter klart foreskrevne regler med hensyn til betoning og melodi. Det her gengivne stykke er fra 3. Mosebogs 26. kapitel vers 3 f.f.: »Dersom I går efter mine forskrifter og holder mine bud . . .« Ved slutningen af læsningen kaldes ved navn to medlemmer af menigheden til at løfte Toraen og rulle den sammen. Toraen bæres derefter tilbage, og blandt de tekster, der synges, er den 24. salme. »Herrens er jorden og al dens fylde«. Før lukningen af Tora-skabet synges et afsnit, der indledes med ordene fra 4. Mosebog kapitel 10 vers 36: »Når arken hvilede, sagde han . . .«, og sluttende med den næstsidste sætning af Jeremias Klagesange: »Før os tilbage til dig, Herre, at vi må vende tilbage; forny vore dage som i fordums tid«.

Som afslutning på gudstjenesten synges en hymne, hvis forfatter er ukendt. Den er en hyldest til den ubegribeligt store Gud, som er verdens herre, og som er evig, men som samtidig er den personlige Gud for hvert enkelt menneske. I Hans hånd kan man trygt lægge sin skæbne. Når herren er med mig, frygter jeg intet.

Denne pjece, der er udgivet af Statens Filmcentral, udleveres gratis til brug i forbindelse med forevisning af filmen. – Henvendelse til Statens Filmcentrals hovedkontor, Vestergade 27, 1456 København K, eller Jyllandskontoret, Lundingsgade 33, 8000 Århus C.